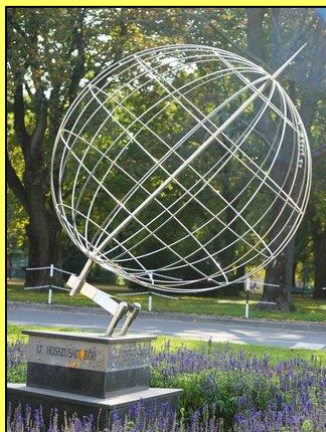

ZALA

A Zalai-dombság Magyarország nyugati határánál található középtáj. Dimbes-dombos felszíne, hegyei, sajátos településformái egyaránt különlegessé teszik, az itt élők mégis gyakran érzik úgy, hogy hazánk periferiáján élnek, kitörési lehetőségek nélkül. De mit is tudunk a területnek nevet adó folyóról? Hogyan kötődik Zalához az olaj, a fenyő és a kivi? Hol tart ma a zalai városverseny? Milyen kulturális vonatkozások kapcsolódnak a zalai dombvidék aprócska falvaihoz? Zala megyével és a Zalai-dombsággal ismerkedünk.

1. A Zalával való ismerkedés előtt egy kis helymeghatározás! A bal oldali képen Nagykanizsa egyik köztéri emlékműve látható, rajta a városon áthaladó meridiánnal. A jobb oldali kép a Zalai-dombságtól nyugatra található Hármashatáron, hazánk legnyugatibb pontján készült.

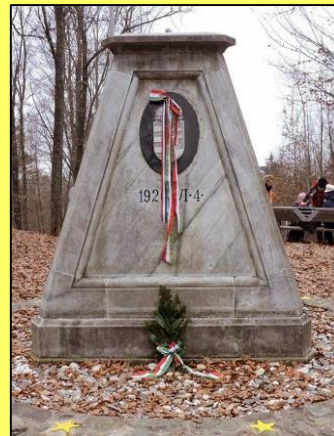

a) Melyik meridián érinti a várost? Mely európai nagyvárosok fekszenek még ennek a körnek a közelében?

b) A hosszúsági körök közötti eltérésből számítsátok ki milyen eltérések lehetnek a napkelte helyi idejében településeken és Nagykanizsán?

c) Keressétek meg a hármashatárhoz legközelebb eső települést! Gyűjtsétek össze hazánk többi "leg" települését! Térkép segítségével állapítsátok meg, melyik pont esik legközelebb a lakóhelyetekhez!

d) Milyen eseménynek állít emléket a képen látható kő?

2. Nézzétek meg a Zala folyót bemutató, „Folyónk, amely egyszer csak irányt váltott” c. drónvideót!

a) Mi teszi különlegessé a folyót? A videó és atlasz segítségével gyűjtsétek össze a főbb sajátosságokat!

b) Mi indokolja a folyó irányváltását? Melyik település közelében keressük ezt a pontot?

c) A Zalai-dombságot meridionális háta és völgyek jellemzik. Hogyan hasznosították a gyakorlatban ezt a domborzati adottságot?

d) Hogyan befolyásolja a Zala a Balaton vízutánpótlását?

e) A dombság vízfolyásainak többsége a Zala vízgyűjtőjéhez tartozik – de hová futnak a terület déli részének vizei?

3. A Zalai-dombság éghajlati szempontból is sajátos vidéke hazánknak.

a) Atlaszod tematikus térképeinek felhasználásával gyűjtsd össze a Zalai-dombság éghajlati jellemzőit! Az OMSZ térképeit is használhatod! A kiemelt éghajlati elemeket vizsgál!

b) A hazánk éghajlatát alakító hatások közül mely(ek) érvényesül(nek) inkább a terület éghajlatában? Van-e nyoma éghajlati szélsőségeknek?

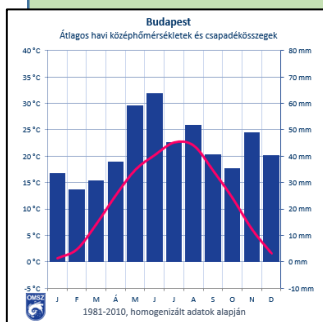
- évi középhőmérséklet
- leghidegebb / legmelegebb hónap
- évi csapadékmennyiség
- évi napfénytartam

c) A megadott éghajlati adatsor segítségével szerkeszd meg Nagykanizsa klímadiagramját Microsoft Excelben! Hasonlítsd össze Nagykanizsa és Budapest éghajlati adottságait!

d) Az Időkép használatával hasonlítsátok össze lakóhelyetek pillanatnyi időjárását Nagykanizsáéval!

e) Hogyan befolyásolják a domborzati és éghajlati viszonyok a megye mezőgazdaságát és területhasználatát (pl. szántóföldi növénytermesztés, gyümölcsstermesztés, erdőművelés)?

f) Válasszatok ki két-két cikket és hírvideót a becsehelyi kivifarmról és csoportokban dolgozva gyűjtsétek össze, mi teszi lehetővé a kivitermesztést! Készítetek vázlatot!

4. Hazánk nem számít kőolaj- és földgáznagyhatalomnak, sem a kitermelés, sem a készletek tekintetében nem tartozik a top 50 ország közé – ez azonban nem jelenti azt, hogy nincsenek az olajiparhoz kapcsolódó emlékeink. Zala megye volt a magyarországi olajipar bölcsője: több, mint nyolcvan éve itt indult a kitermelés.

a) Hogyan kapcsolódnak az olajiparhoz az alábbi nevek: Barátság, Adria, Százhalombatta, Algyő?

b) A kőolajkitermelés hazai történetének kezdete az 1920-as évekre datálódik. A kitermelést végző vállalatok nevéből kirajzolódik valamiféle történelmi folytonosság: *Anglo-Persian Oil Company*, *EUROGASCO (European Gas and Electric Co.)*, *MAORT (Magyar-Amerikai Olajipari Rt.)*, *Magyar-Német Ásványolajművek*, *MASZOVOL/MASZOLAJ (Magyar-Szovjet Nyersolaj Rt.)*, *OKT/OKGT (Országos Kőolajipari Tröszt/Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt)*, *MOL (Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.)*. Találjátok meg a történelmi eseményekkel való párhuzamokat!

c) Az első sikerek helyszíne a Bázakerettye melletti Budafapuszta volt, 1937-ben. A település arculatát évtizedekre meghatározta a lendületesen bővülő olajipar. Tekintsétek meg a településről szóló videót! Milyen, az olajbányászatra utaló emlékek találhatók a településen? Mely zalai településeken folyt még kőolajkitermelés?

d) Hogyan alakult át Bázakerettye településszerkezete és népessége? Hogyan változott az itt élők életszínvonala? Gyűjtsetek információkat a cikkek feldolgozásával!

Szocialista kánaánból előregedett ementáli lett a zalai olajfalu (24.hu)

A lebombázott zalai olajfalu, amiből világváros lett (Index)

e) Milyen következményei voltak a korábbi jólétet megalapozó kőolajmező „kifáradásának”? Milyen napjaink Bázakerettyéje?

f) A Turista Magazin ismertetőiből kiderül, hogy a települést a Dél-Dunántúli Kéktúra is érinti! A cikkekre alapozva gyűjtsetek össze öt olyan adottságot, látnivalót, ami felkeltheti a turisták érdeklődését Bázakerettye és környéke iránt!

g) A hazánk területén kitermelt olaj mennyisége világviszonylatban nem jelentős és ez várhatóan a jövőben sem fog változni, noha kutatások és próbafúrások több helyen is történtek. Mi állhat e prognózis mögött?

5. A zalai vidék átalakulását alapvetően befolyásolta két fő települése, Zalaegerszeg és Nagykanizsa egymáshoz való viszonya. A „városverseny” alakulását tekintve Zalaegerszeg – mint megyeszékhely – áll nyerésre, de a helyzet ennél jóval összetettebb.

a) Társítsátok a két városhoz a történetük egyes korszakaira utaló képeket!

Göcseji Falumúzeum

Dél-zalai Takarékpénztár

MAORT lakótelep

Flextronics

Dísz tér

Várkapu emlékmű

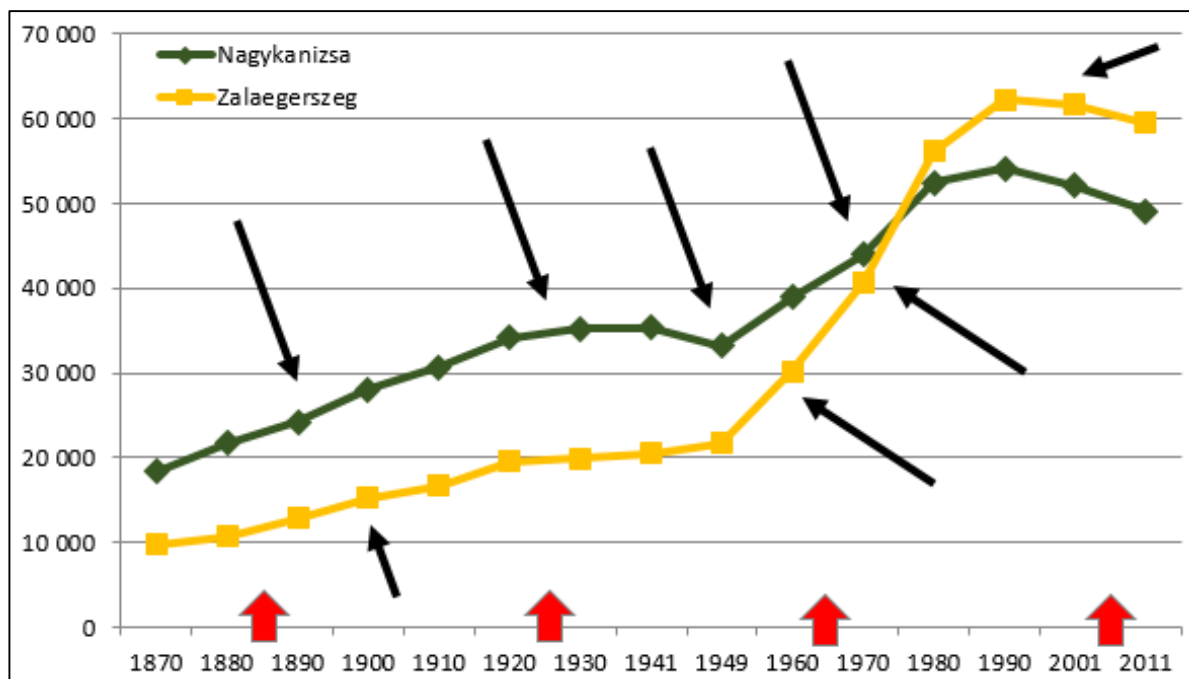
Gébárti-tó

fűrótorony-kilátó

b) Nagykanizsa egyike annak az öt településnek, amelyek nem megyeszékhelyek ugyan, de megyei jogú városok. Mit takar ez a kifejezés és hogyan jelenik meg a gyakorlatban? Milyen szerepkört töltenek be ezek a városok?

c) Az ábra segítségével hasonlítsátok össze Nagykanizsa és Zalaegerszeg városfejlődésének időbeli dinamikáját! Melyik város tekinthető népességszám-változása alapján inkább a 140 év nyertesének? Mikor változott meg alapvetően a két város egymáshoz viszonyított pozíciója? (Segítségként használd a megadott cikket!)

d) Keressetek kapcsolatot a városfejlődést meghatározó helyi folyamatok – fekete nyíllal jelölve – és a települések népességszám-változása között! Mely tényezők játszanak szerepet a városok fejlődésében az egyes korszakokban?

Szabad munkaerőre épülő iparosítás terepe: sokoldalú élelmiszeripar, bútorgyár, ruhagyár, gépalkatrészgyárak, kőolajfinomító épül, erős bevándorlás jellemző.

Gazdasági-katonai jelentősége és zsidó népessége folytán komoly vérvetseséget szenved a II. világháborúban.

Az I. vh. utáni új határok korlátozzák kiterjedt gazdasági kapcsolatait, melynek negatív hatását a frissen feltárt dél-zalai kőolajmezők is csak kevésbé kompenzálják.

Népességszámát a hozzá csatolt települések (pl. Csácsbozsok, Bazita, Andrásbida, Botfa) is növelik.

Fontos vasúti csomóponttá, kereskedővárossá válik.

A modern polgári közigazgatás megyei központjává, hivatalnokvárossá válik.

Megyei versenytársánál sikerebb a gazdasági szerkezetváltása, de ennek ellenére is természetes fogyás és elvándorlás jellemzi.

A helyi szénhidrogének és a szabad munkaerő is szerepet játszik iparosításában: sör- és bútorgyára mellett kőolajipari gépgyár, üvegyár, fényforrásgyár (Tungsram) létesül, népessége több település (pl. Palin, Miklósf) beolvasztásával bővül.

e) Helyezzétek tágabb összefüggés-rendszerbe Nagykanizsa és Zalaegerszeg fejlődését, a különböző korszakokban jellemző országos tendenciák beazonosításával! A vastag piros nyilak egy-egy korszakot jelölnek.

- I. A korszakban a természetes fogyás országosan általános jelenséggé válik, miközben a szuburbanizáció folyamata révén a városok markáns bevándorlási többlete is eltűnik. A városok népességszám-változását gazdasági átalakulásuk sikeressége is befolyásolja.
- II. A korszakban a korábbi munkamegosztási rendszerekből kiszakított, I. világháború által megviselt, politikailag elszigetelődött, gazdasági világválság hatásaival is szembenézni kénytelen ország útkeresése jellemző, mely az urbanizáció lelassulásával jár együtt.
- III. A korszakban állam által irányított, erősen városokra fókuszáló, azon belül is elsősorban a megyeszékhelyeknek kedvező, gazdaság- és infrastruktúrafejlesztést egyaránt érintő beruházási politika jellemző, mely az iparosodás és az urbanizáció összefonódásával jár.
- IV. A korszakban a városfejlődést új energiák segítik: különösen előnyös helyzetbe kerülnek az iparosodás bölcsőinek számító szénmedencék, az újonnan kiépülő vasúthálózat fontosabb csomóponti települései, valamint a megyei közigazgatás központi települései.

6. Bődöcs Tibor humorista megfogalmazása – „Nemesítés zsákfalú, mind a két irányból” – sokkal többet mond el az aprófalvas zalai vidék problémáiról, mint gondolnánk. Zala megye településeinek 62 százaléka 500 fő alatti. Népsége az országos trenddel párhuzamosan csökken, de az átlagnál jobban jellemzi az elöregedés.

a) Keressétek meg a legalacsonyabb lakónépségű települések listáját! Melyek a leginkább aprófalvas megyék és tájak? Milyen természetföldrajzi okok állnak a háttérben? Használjátok a mellékelt cikkek térképeit!

b) Vessétek össze a fenti gyűjtést a leggyorsabb ütemben fogyó aprófalvak listájával a napi.hu cikkének felhasználásával! Milyen jövő vár ezekre a településekre? Valóban halálraítéltek ezek a falvak? Léteznek-e kitérés pontok?

c) Mi teszi ismertté Iborfiát?

d) Zala falvai ritkán kerülnek be a hírekbe. Párosítsátok az alábbi, valamilyen okból ismertebb településeket a megadott információkkal! Röviden mutassátok is be őket!

Búcsúszentlászló
Kehidakustány
Murakeresztúr
Nemesnép
Páka
Pölöske
Sármellék
Sőjtör
Surd
Tófej
Zalaszántó

bunkerturizmus
Deák-ház
humor
karácsonyfa
repülőtér
szörpgyártás
sztúpa
tájhatár
termálfürdő
vasúti átkelő
Zalakerámia

e) A helyközi tömegközlekedés sajátosságai, a járatok útvonala, sűrűsége, az ingázás mintázata általában jól mutatják egy adott országgrész települései között kialakult kapcsolatrendszer. A menetrendek.hu utazástervezőjének segítségével hasonlítsd össze, hogy Zalaegerszeg, Nagykanizsa vagy egy harmadik város „gravitációs” hatása érvényesül a leginkább az alábbi falvak esetében: Búcsúszentlászló, Nemesnép, Surd, Zalaszántó?

7. Az ország délnyugati csücskében, egymás szomszédságában találunk három, természetföldrajzi és néprajzi szempontból is sajátosnak mondható tájat. A velük való ismerkedés során visszaköszönnék a korábbi feladatokban megismert folyamatok.

<p>A Zalai-dombság középső részét adó Göcsej jellegzetes településformái a <i>szegek</i> (az Őrségben <i>szerek</i>).</p>	<p>A részben Vas és a Vasi-Hegyhát területére nyúló Őrségben van hazánk legfiatalabb nemzeti parkja.</p>	<p>A szlovén határ mellé simuló Hetés településeinek jelene megelevenedik Szálinger Balázs versében.</p>
<p>a) Melyek a szeges/szeres településforma főbb jellemzői? b) Hogyan befolyásolta a domborzat és a víz ezeknek a települések kialakulását? c) Milyen épületekkel, építészeti megoldásokkal találkozhatunk a szeges/szeres településeken?</p>	<p>a) Mikor és milyen központtal jött létre a nemzeti park? b) Melyek a park területének legfontosabb értékei? c) A park területe magában foglalja a Vendvidéket is. Hol van ez a terület és kik azok a vendek?</p>	<p>a) Honnan a tájegység neve? b) Mire utal a versben a „hegy”? c) Milyen változásokra utal a mozdulatlanság és a kocsmá eltűnése? d) Melyik határon túli, de részben magyarokta városhoz kötődtek szorosán a hetésiek a 20. század folyamán?</p>